

Vyučovaci predmet rómsky jazyk a literatúra

Charakteristika vyučovacieho predmetu

Rómsky jazyk a literatúra má v systéme vzdelávania špecifické postavenie. V prvom vzdelávacom cykle je primárnym cieľom rómčiny ako materinského jazyka upevňovať a rozvíjať komunikačné zručnosti zo slovenčiny. Pomôže to zvýšiť školskú úspešnosť žiakov z rómskej komunity, pre ktorých je rómčina materinským jazykom, a tiež zlepšiť sociálnu klímu medzi žiakmi v triede a škole. V druhom a treťom vzdelávacom cykle prostredníctvom rôznych príbehov, textov a rozprávok všetci žiaci v triede spoznávajú rómčinu, rôzne jazykové variety rómčiny, získavajú základné informácie o histórii Rómov, rómskej kultúre a tradíciách. Jazykový systém vychádza zo štandardizovanej rómčiny z roku 2008, ktorou komunikuje väčšina rómskeho obyvateľstva na Slovensku. Predmet rozvíja interkultúrne kompetencie, vzájomné porozumenie medzi žiakmi. Vyučovanie predmetu je zamerané na používanie rómčiny v každodenných komunikačných situáciách. Vzdelávacie štandardy (výkonové a obsahové) sú členené podľa piatich základných obsahových komponentov jazyka a literatúry (*komunikačná interakcia, hovorená produkcia, písaná produkcia, recepcia vecných textov, recepcia umeleckých textov*). Súčasťou všetkých komponentov sú tematické okruhy, ktoré tvoria obsahový základ na tvorbu ústnych a písaných textov.

AI vstupuje do výučby rómskeho jazyka a literatúry ako prostriedok, ktorý žiakovi umožňuje efektívne učenie sa. Tento nástroj sa vo výučbe uplatňuje ako podporný prostriedok, nie ako cieľ vzdelávania a nenahrádza vlastnú jazykovú, interpretačnú ani tvorivú činnosť žiaka. Využívanie AI predpokladá zachovanie osobnej zodpovednosti za výsledok práce, kritické posudzovanie spoľahlivosti výstupov, uvedomovanie si možností a obmedzení technológie a dodržiavanie etických pravidiel jej používania.

V obsahovom štandarde sa vyskytujú pojmy zvýraznené **tučným písmom** (boldom). Ide o také pojmy, ktoré si žiak osvojuje tak, aby rozumel ich významu, vedel ich primerane veku a potenciálu vysvetliť a používal ich správne v kontexte učiva. Požadovanú úroveň zvládnutia týchto pojmov špecifikuje výkonový štandard.

Pre pojmy označené boldom platí, že sa neočakáva výlučne reprodukcia formálnych definícií, ale ich funkčné porozumenie a používanie.

Vzdelávacie štandardy vyučovacieho predmetu rómsky jazyk a literatúra pre 1. cyklus

Hlavným cieľom 1. cyklu je vytváranie základov čitateľskej a pisateľskej gramotnosti. Zámerom je pomocou všetkých dostupných prostriedkov utvárať čitateľské a pisateľské návyky žiaka a formovať ho ako čitateľa a pisateľa.

Ciele vzdelávania pre 1. cyklus

1. Viesť jednoduchý dialóg primerane situácii a komunikačnému partnerovi.
2. Vyjadriť myšlienky v súvislom hovorenom prejave.
3. Počúvať a čítať vekuprimerané vecné a literárne texty.
4. Porozumieť vekuprimeraným vecným a literárnym textom.
5. Interpretovať obsah počúvaných a čítaných textov v kontexte vlastných skúseností.
6. Sledovať vlastné porozumenie textu.
7. Vytvoriť vekuprimeraný písaný a obrazovo-písaný text.
8. Použiť pri porozumení a tvorení textu osvojené vedomosti o jazykových prostriedkoch.

Komunikačná interakcia

Výkonový štandard

Žiak vie/dokáže:

Nadviazať kontakt s komunikačným partnerom.

Podakovať a ospravedlniť sa adresátovi v komunikačnej situácii.

Viesť jednoduchý dialóg.

Požiadat' o informáciu a na požiadanie informáciu poskytnúť.

Viesť rozhovor kladením otázok.

Počúvať partnera v dialógu, primerane reagovať na jeho repliky.

Rozlíšiť rozdiel komunikácie s človekom a AI.

Spolupracovať pri riešení úloh vo dvojiciach alebo v skupinách.

Vyjadriť potreby a pocity jazykovo a sociálne primeraným spôsobom.

Uvedomiť si zásady kultúry správania sa na sociálnych sieťach v každodennej komunikácii.

Pri komunikačnej interakcii rozoznať typy médií.

Obsahový štandard

Dialogická komunikácia, komunikačné zvyklosti a zámery

- Rozlišovanie a správne používanie **pozdravov, predstavenia sa, oslovenia, tykania/vykania** vo verejnom a v súkromnom komunikačnom prostredí.
- Formulovanie ústneho **poďakovania a ospravedlnenia**.
- Formulovanie **zistovacích a doplňujúcich otázok**.
- Formulovanie **prosby, priania, súhlasu a nesúhlasu**.
- Formulovanie jednoduchého zdôvodnenia istého javu alebo vlastného konania.
- Uplatňovanie pravidiel správnej výslovnosti.
- Kladenie jednoduchých otázok o aktuálnych témach, problémoch a formulovanie odpovedí.
- Návčik jednoduchého **dialógu** vo dvojici na témy, ktoré sú žiakom blízke.
- Pravidelné striedanie replík oboch komunikačných partnerov.
- Priamy a sprostredkovaný dialóg.
- Rozhovor vo dvojiciach, alebo v skupinách pri riešení úloh.
- Určenie si pravidiel komunikácie, základné pravidlá párového a skupinového dialógu.

Jazykové prostriedky

- Rozširovanie **slovnej zásoby** prostredníctvom zaujímavých tém dialógu.
- Používanie vhodných **slovných spojení a viet** pri vyjadrovaní rôznych komunikačných zámerov.
- Rozlišovanie **melódie viet** podľa komunikačného zámeru.
- Používanie jazykových prostriedkov pri vyjadrovaní rôznych komunikačných zámerov.

Tematické okruhy

- Ja a moja rodina, domov a bývanie, moje spoločenstvo, medziľudské vzťahy, záľuby

a voľný čas, škola a trieda, ročné obdobia a počasie, sviatky a tradície, základné pojmy - farby, čísla, tvary.

Hovorená produkcia

Výkonový štandard

Žiak vie/dokáže:

Zhromaždiť základné informácie k téme hovoreného textu.

Opísať obsah a podstatu textu.

Sformulovať jednoduchú informáciu a vyjadriť v nej podstatné fakty.

Vyrozprávať príbeh na základe vlastnej skúsenosti alebo zážitku.

Predniesť jednoduchý príležitostný rečnícky prejav.

Upraviť obsahovú a jazykovú stránku hovoreného textu za pomoci učiteľa.

Klást' jednoduché otázky k hovorenému prejavu.

Uplatniť pri hovorení vhodné jazykové prostriedky.

Tvoriť jednoduché vety vyjadrujúce podstatné fakty.

Uplatniť v hovorenom prejave zrozumiteľnú artikuláciu a spisovnú výslovnosť.

Obsahový štandard

Príprava a prednes hovoreného prejavu

- Výber **témy** hovoreného prejavu s pomocou učiteľa alebo samostatne.
- Zhromažďovanie kľúčovej slovnej zásoby a **informácií** na rozvíjanie témy.
- Rozvíjanie témy podľa komunikačného zámeru.
- Členenie textu, využitie obrázkovej, alebo slovnej **osnovy**.
- **Prednes** hovoreného prejavu v prostredí triedy.
- Pozorné počúvanie hovoreného prejavu spolužiakov a iných hovoriacich.
- Kladenie **otázok** k obsahu počúvaného textu, vyslovovanie predpokladov.
- Formulovanie **odpovedí** na položené jednoduché otázky.

Žánre hovorového textu

- Vyjadrenie **klúčových informácií** v informačnom texte.
- Jednoduché **rozprávanie** príbehu o vlastnej rodine, triede.
- Uplatnenie **časovej následnosti** a príčinnno- dôsledkových vzťahov v rozprávacom texte.
- Jednoduchý opisný text na základe vlastného pozorovania.
- Nácvik jednoduchého príležitostného rečníckeho prejavu.

Jazykové prostriedky

- Vyjadrovanie myšlienok v ucelených vetách a jednoduchých súvetiach.
- Používanie **viet** s rôznymi komunikačnými zámermi.
- Vyjadrovanie vzťahu k pomenúvaným javom prostredníctvom expresívnych výrazov, alebo jednoduchých frazém.
- Uplatňovanie jednoduchých lexikálnych vzťahov v texte.
- Uplatňovanie **melódie**, významovej pauzy a **tempa** prejavu podľa obsahu a komunikačného zámeru textu.

Tematické okruhy

- Ja a moja rodina, domov a bývanie, moje spoločenstvo, medziľudské vzťahy, záľuby/voľný čas, v škole/v triede, základné pojmy, sviatky a tradície.

Písaná produkcia

Výkonový štandard

Žiak vie/dokáže:

Písať všetky písmená rómskej abecedy.

Písomne vyjadrovať vlastné myšlienky.

Vytvoriť krátky písaný alebo obrazovo-písaný príbeh na zadanú tému.

Vytvoriť krátky text s dôležitými informáciami.

Písomne sformulovať jednoduchú informáciu a vyjadriť v nej základné fakty.

Napísať svoj zážitok v správnom poradí a so zdôvodnením.

Uplatniť pri písaní vhodné jazykové prostriedky a osvojené pravopisné pravidlá.

Použiť jednoduché digitálne technológie a nástroje na komunikáciu.

Zhromaždiť základné informácie k téme písaného textu.

Obsahový štandard

Elementárne písanie

- Spájanie **písmen** do **slov**.
- Písanie malých a veľkých písmen rómskej a slovenskej **abecedy**.
- Písanie slov, odpis písaného textu, prepis tlačeného textu, písanie podľa diktovania.

Proces tvorenia písaného textu

- Výber **témy** písaného textu pomocou učiteľa alebo samostatne.
- Rozvíjanie témy podľa komunikačného zámeru.
- Výber vhodných slov, slovných spojení a vetných celkov podľa komunikačného zámeru.
- Využívanie obrázkovej alebo slovnej **osnovy** pri členení textu.
- Tvorenie **konceptu** textu a jeho úprava pomocou učiteľa, alebo prostredníctvom kontrolných otázok.
- Prezentovanie vlastného textu v prostredí triedy.

Žánre písaného textu

- Tvorenie primeraných žánrov písaného, alebo obrazovo-písaného textu.
- Vyjadrenie **klúčových informácií** v **informačnom texte** – **oznam, správa**.
- Jednoduché písomné **rozprávanie** prežitej udalosti.
- Uplatnenie **časovej následnosti** a príčinnno-dôsledkových vzťahov v rozprávacom texte.
- Tvorenie jednoduchého **opisného textu**.
- Vyjadrenie postupnosti opakovaných dejov pri **opise pracovnej činnosti**.

Jazykové prostriedky a pravopis

- Vyjadrovanie myšlienok v ucelených **vetách** a jednoduchých **súvetiach**.
- Používanie **slovných druhov** v texte na vyjadrenie rôznych významov.
- Aktivovanie a rozširovanie **slovnej zásoby** podľa témy produkovaného textu.
- Uplatňovanie jednoduchých lexikálnych vzťahov v texte.
- Delenie **hlások** na **samohlásky** a **spoluhlásky** ako východisko uplatňovania

fonemického pravopisu; pravopis i po mäkkých spoluhláskach ď, ť, ň, ľ, nepísanie y po tvrdých spoluhláskach, ale len výslovnosť tvrdého y po tvrdých spoluhláskach d, t, n, l slabičný pravopis dĭ, tĭ, ňi, ľi, dĕ, ťe, ňe, ľe, dvojzložkové písmená ch, dz, dž, aspiráty čh, kh, th, ph.

- Písanie veľkého písmena na začiatku vety, rozlišovanie **pravopisu všeobecných a vlastných podstatných mien**, rozlišovanie **rodu** podľa členov o , e – sg., pravidlo určovania člena o pri oboch rodoch – pl.
- Písanie **pôvodných a prevzatých slov**.
- Jednotné písanie morfému na rozdiel od zmien vo výslovnosti paralelných znelých a neznelých spoluhlások.
- **Interpunkčné znamienka**; použitie spojovníka pri **delení slov** na konci riadka.

Tematické okruhy

- Ja a moja rodina, domov a bývanie, moje spoločenstvo, medziľudské vzťahy, záľuby a voľný čas, škola a trieda, ročné obdobia a počasie, sviatky a tradície, základné pojmy - farby, čísla, tvary.

Recepcia vecných textov

Výkonový štandard

Žiak vie/dokáže:

Rozoznať slová a vety v počúvanom a čítanom texte.

Porozumieť explicitným významom počúvaného a čítaného vecného textu.

Vyvodiť základné implicitné významy počúvaného a čítaného vecného textu.

Čítať plynulo a správne, nahlas a potichu.

Zaznamenať kľúčové slová v texte.

Klást' otázky k vlastnému porozumeniu vecného textu.

Identifikovať druhy vecných textov.

Formulovať otázky na základe prečítaného textu.

Rozumieť vecnému textu pomocou známej slovnej zásoby a stavby viet.

Reprodukovať text vlastnými slovami s použitím kľúčovej informácie.

Porovnať jednoduchú informáciu z AI s inými overenými zdrojmi ako sú detské encyklopédie a edukačné publikácie.

Obsahový štandard

Elementárne čítanie

- Poznávanie písmen, upevňovanie korešpondencie **hlásky a písmena**.
- Syntéza hlások a písmen do slabík a slov.
- Nácvik čítania **slabík, slov, viet** a krátkych **textov**.
- Oprava vlastných chýb pri čítaní.
- Uplatnenie splývavej výslovnosti, správneho čítania a vyslovovania aspirátov, významovej pauzy, **melódie** a **tempa** reči pri hlasnom čítaní.

Porozumenie vecného textu

- Vytváranie predstáv o obsahu textu na základe ilustrácie, obrazového materiálu.
- Identifikovanie **kľúčových slov** v texte a ich jednoduché zaznamenanie.
- Prerozprávanie vlastnými slovami počúvaný text.
- Identifikovanie **základnej myšlienky** textu.
- Kladenie **otázok** na porozumenie a poskytovanie spätnej väzby.
- Pomenovanie neznámych pojmov.

Žánre vecného textu

- Porozumenie **dejovej postupnosti**, konania **postáv** a sprostredkovanej skúsenosti v rozprávacom texte.
- Porozumenie postupnosti dejov v **opise pracovného postupu**.
- Identifikovanie hlavných znakov opisovaného objektu.
- Rozlišovanie a poznávanie primeraných druhov a žánrov vecného textu: **učebnica, encyklopédia**.
- Orientovanie sa v jednoduchých súvislých, nesúvislých, obrazovo-písaných vecných textoch.

Jazykové prostriedky

- Pozorovanie písaného a hovoreného textu a používanie **interpunkčných znamienok** v písanom texte.

- Úvod do poznávania **slovných druhov**.
- Pojem **časovanie** a tvary **slovesa** v jednotlivých osobách, rozlišovanie tvarov slovesa v texte.
- Rozlišovanie **všeobecných** a **vlastných podstatných mien**.
- Rozlišovanie **slov s podobným** a **opačným významom**.

Tematické okruhy

- Ja a moja rodina, domov a bývanie, moje spoločenstvo, medziľudské vzťahy, záľuby a voľný čas, škola a trieda, ročné obdobia a počasie, sviatky a tradície, základné pojmy - farby, čísla, tvary.

Recepcia umeleckých textov

Výkonový štandard

Žiak vie/dokáže:

Vyjadriť zážitok z literárnych textov na základe ich porozumenia a jednoduchej interpretácie.

Opísať spojenie medzi ilustráciou a literárnym textom.

Vyjadriť pocity z literárneho textu verbálnym aj neverbálnym spôsobom.

Rozpoznať rôzne druhy literárnych textov a uviesť príklady.

Jednoducho reprodukovať obsah prečítaného literárneho textu.

Klást' otázky k vlastnému porozumeniu literárneho textu.

Opísať svoje dojmy a zážitky z čítaného alebo počúvaného literárneho textu.

Zaujať postoj k zobrazenému správaniu postáv a ich činom.

Využiť estetickú skúsenosť z literárneho textu vo vlastných komunikačných a tvorivých aktivitách.

Obsahový štandard

Čítanie literárneho textu s porozumením

- Rozpoznávanie slov a viet v počúvanom aj čítanom texte a uvedomenie si, že na seba nadväzujú, tvoria celok, text.

- Predvídanie z počutého alebo prečítaného textu.
- Domýšľanie jednoduchého príbehu podľa **ilustrácie**, čítanie ilustrácie.
- Prerozprávanie obsahu čítaného alebo počúvaného textu s pomocnými otázkami a nápovedami učiteľa.
- Porozumenie významu neznámych slov, slovných spojení a umeleckých jazykových prostriedkov z kontextu.
- Vyjadrovanie a zdieľanie vlastných pocitov, myšlienok a zážitkov z textu a z ilustrácie verbálnym aj neverbálnym spôsobom.
- Vyjadrovanie postoja k prečítanému alebo počutému textu.
- Stvárnenie **obsahu textu** hravými formami vyučovania prostredníctvom rôznych techník a štruktúrovaných hier.
- Formovanie empatie, súcitu, hodnôt a postojov na základe čítaného alebo počúvaného textu.
- Porozumenie významu **autora** pre tvorbu textu.
- Budovanie čitateľského portfólia, vedenie jednoduchých záznamov v rôznych formách a podobách o knihách.
- Kladenie **otázok** na porozumenie, riešenie úloh k textom, prepojenie tém s reálnym životom.
- Uvedomenie si významu a potreby čítania literárnych textov a hodnotenie vlastných pokrokov v čítaní.

Literárnoteoretické pojmy

- Osvojovanie si rómskych **riekaniek a básní**.
- Oboznamovanie sa s rómskymi **rozprávkami, básňami a legendami**, rozpoznanie **hlavných postáv**.
- Odlíšenie **textu od ilustrácie**, poézie od prózy.
- Prerozprávanie základnej dejovej línie rómskych básní, rozprávok a legiend.

Tematické okruhy

- Ja a moja rodina, domov a bývanie, moje spoločenstvo, medziľudské vzťahy, záľuby/volný čas, v škole/v triede, základné pojmy - farby, čísla, tvary, ročné obdobia a počasie, sviatky a tradície.

Vzdelávacie štandardy vyučovacieho predmetu rómsky jazyk a literatúra pre 2. cyklus

Hlavným cieľom 2. cyklu je rozvíjanie gramotnosti v prepojení s obsahmi ostatných vzdelávacích oblastí a s dôrazom na mnohoraké využívanie čítania a písania v rôznych kontextoch. Súčasťou rozvíjania gramotnosti je osvojovanie stratégií práce s textom a nadobúdanie skúseností s vlastným premýšľaním o procese čítania a písania. Dôležité je aj rozvíjanie schopnosti rozlišovať medzi faktami a domnienkami, formulovať vlastný názor a podopierať ho argumentmi.

Ciele vzdelávania pre 2. cyklus

1. Viesť dialóg v súkromnom a verejnom prostredí vecne a sociálne primeraným spôsobom.
2. Pripraviť primeraný hovorený prejav určený k prednesu pre verejné komunikačné prostredie.
3. Vytvoriť písaný a obrazovo-písaný text na vyjadrenie rôznych komunikačných zámerov.
4. Uplatniť pri písaní textov pravidlá pravopisu.
5. Aktívne počúvať a čítať vecné texty.
6. Identifikovať v texte explicitné informácie, vyvodiť základné a prehlbujúce implicitné významy.
7. Vyjadrovať vlastný názor a podopierať ho argumentmi.
8. Použiť základné stratégie porozumenia a tvorenia textu s posúdením miery vlastného porozumenia.
9. Použiť pri porozumení a tvorení textu primerané znalosti jazykových prostriedkov.

Komunikačná interakcia

Výkonný štandard

Žiak vie/dokáže:

Viesť dialóg primerane téme, adresátovi a komunikačnému prostrediu.

Primerane reagovať na repliky komunikačného partnera.

Využívať na komunikáciu vhodné komunikačné kanály.

Komunikovať otvorene a s rešpektom voči inakosti.

Vyjadrovať sa zrozumiteľne a vhodne podľa komunikačnej situácie.

Vyjadriť názor na bežné, alebo aktuálne témy.

Rešpektovať názor komunikačného partnera.

Uplatniť pravidlá skupinového dialógu.

Použiť jednoduché digitálne nástroje na komunikáciu.

Obsahový štandard

Dialogická komunikácia, komunikačné zvyklosti

- Získavanie **informácií** o iných jazykoch, najmä o inom materinskom jazyku spolužiakov.
- Poznávanie identít iných ľudí v komunitách, v ktorých sa žiak pohybuje.
- Porovnávanie komunikačných zvyklostí v rómčine a v inom jazyku.
- Tvorba **dialógu** v rôznych komunikačných situáciách na aktuálnu a zaujímavú tému.
- Tvorba skupinového dialógu o viacjazyčnosti spolužiakov.
- Rozlišovanie dialógu v súkromnom a vo verejnom prostredí.
- Formulovanie jasných a vecných **replík** s rôznym komunikačným zámerom.
- Stavba dialógu, striedanie replík, ukončenie kontaktu.
- Používanie jednoduchých **argumentov** na podporu názoru, rozlišovanie medzi faktami a domnienkami.
- Iniciovanie a rozvíjanie dialógu, vyjadrenie svojich myšlienok, ocenenie myšlienok a nápadov účastníkov dialógu.
- Riziká dialógu vo verejnom alebo v internetovom prostredí.

- Identifikovanie pozitívnych a negatívnych dopadov používania sociálnych médií na partnerskú, priateľskú, rodinnú a pracovnú komunikáciu.
- Porovnávanie písanej a elektronickej korešpondencie v bežnej komunikácii.
- Písanie základných žánrov **korešpondencie**.
- Používanie digitálnych nástrojov na komunikáciu.
- Rozpoznávanie viacerých typov informačných zdrojov pomocou praktických príkladov.

Jazykové prostriedky

- Rozširovanie slovnej zásoby prostredníctvom aktuálnych tém dialógu a riešenia vecných problémov.
- **Vety a jednoduché súvetia** pri vyjadrovaní rôznych komunikačných zámerov.
- Uplatňovanie **melódie**, dôrazu a pohybových prostriedkov pri vedení dialógu.
- Uplatňovanie pravidiel **výslovnosti** spisovnej variety rómčiny, rozlišovanie bežnej hovorenej rómčiny a spisovnej rómčiny.
- Uplatňovanie osvojených **pravopisných pravidiel** v písanej a elektronickej korešpondencii.
- Uplatňovanie zdvorilosti a rešpektu voči dospelému účastníkovi dialógu.

Tematické okruhy

- Rodina, sebahodnotenie, spravodlivosť/nespravodlivosť, bohatstvo/chudoba, bezpečnosť, láska a vzťah k domovu a rodine, škola, príroda, ohrozenie a ochrana životného prostredia, cestovanie, voľný čas a záľuby, životný štýl, tolerancia, pomoc iným, rozmanitosť a podobnosť kultúr.

Hovorená produkcia

Výkonový štandard

Žiak vie/dokáže:

Reagovať na hovorené prejavy kladením otázok.

Vyrozprávať príbeh so zápletkou a jej riešením.

Sformulovať jednoduchý dynamický opis.

Sformulovať jednoduchý opis na základe pozorovania.

Predniesť jednoduchú prezentáciu na zvolenú tému podľa stanovených kritérií vrátane využitia AI so zachovaním zodpovednosti za vlastnú tvorivosť a prácu.

Vyjadriť názor na aktuálne témy s odôvodnením.

Predniesť jednoduchý rečnícky prejav.

Využívať primeranú slovnú zásobu pri tvorbe hovoreného prejavu.

Uplatniť v hovorenom prejave vhodné jazykové, zvukové a pohybové prostriedky.

Obsahový štandard

Príprava a prednes hovoreného prejavu

- Rozlišovanie spontánneho a pripraveného hovoreného prejavu.
- Rozlišovanie medzi komunikáciou v domácnosti a v škole, tvorenie jednoduchých otázok a odpovedí s cudzou osobou.
- Samostatný výber **témy** prejavu a zdôvodnenie výberu podľa komunikačného zámeru.
- Spôsoby zhromažďovania **informácií** potrebných na rozvíjanie témy.
- Usporiadanie informácií a samostatné vytvorenie **osnovy** textu.
- Súvislé a myšlienkovu ucelené rozvíjanie témy podľa konkrétneho komunikačného zámeru.
- Používanie jednoduchých **argumentov** na podporu názoru, rozlišovanie medzi faktami a domnienkami.
- **Prednes** hovoreného prejavu v prostredí triedy.
- Vylepšovanie hovoreného prejavu pomocou kontrolných otázok k obsahu, osnove s použitým komunikačným prostriedkom.
- Vylepšenie hovoreného prejavu pomocou jednoduchých grafických nástrojov zameraných na odpovede.
- **Aktívne počúvanie** hovoreného prejavu iných osôb, kladenie **otázok** k obsahu textu.
- Kladenie otázok rozvíjajúce vlastné nápady alebo nápady spolužiakov pri tvorení textu.
- Formulovanie a zdôvodnenie **odpovedí** na položené otázky.

Žánre hovoreného textu

- Tvorenie **informačných textov** určených pre verejné prostredie.
- **Rozprávanie** prežitej skúsenosti, reálny alebo vymyslený **príbeh so zápletkou** a jej riešením.
- Tvorenie jednoduchého **opisu** objektov vystavené priamemu pozorovaniu.
- Vyjadrenie **názoru** na bežnú alebo aktuálnu tému, na základe **argumentov** spolužiakov.
- Návčik jednoduchého **rečnickeho prejavu** s **informačnou funkciou**.

Jazykové prostriedky

- Používanie rôznych **vetných a súvetných štruktúr** pri rozvíjaní témy s konkrétnym komunikačným zámerom.
- Používanie vhodnej **slovnej zásoby** podľa témy a komunikačného zámeru textu.
- Porovnávanie a odlišovanie **spisovnej a nárečovej rómčiny**, spisovných a nárečových tvarov.
- Zdokonaľovanie zvukovej a pohybovej stránky hovoreného prejavu.
- Uplatňovanie **pravidiel rómskeho pravopisu**.

Tematické okruhy

- Rodina, sebahodnotenie, spravodlivosť/nespravodlivosť, bohatstvo/chudoba, bezpečnosť, láska a vzťah k domovu a rodine, škola, príroda, ohrozenie a ochrana životného prostredia, cestovanie, voľný čas a záľuby, životný štýl, tolerancia, pomoc iným, rozmanitosť a podobnosť kultúr.

Písaná produkcia

Výkonový štandard

Žiak vie/dokáže:

Tvoriť písaný alebo obrazovo-písaný text na zadanú tému vrátane využitia AI s preferovaním vlastnej tvorby textu.

Klást' relevantné otázky k obsahu textu.

Identifikovať znaky AI generovaného obsahu.

Napísať príbeh so zápletkou a jej riešením.

Sformulovať jednoduchý dynamický opis.

Písomne opísať objekty vystavené priamemu pozorovaniu.

Písomne vysvetliť svoj názor a postoj k téme.

Pri tvorení písaného textu použiť primerané znalosti slovnej zásoby.

Upraviť napísaný text po obsahovej aj jazykovej stránke.

Uplatniť grafické zručnosti s využitím počítačových textových editorov a nástrojov AI.

Obsahový štandard

Proces tvorenia písaného textu

- Výber **témy** podľa komunikačného zámeru a potenciálneho adresáta.
- Vyjadrenie komunikačného zámeru v produkovanom texte.
- Výber vhodného slohového postupu na vyjadrenie zamýšľaného obsahu.
- Využívanie vhodných spôsobov zhromažďovania jazykového materiálu k zvolenej téme.
- Výber vhodného jazykového materiálu pre produkováný text.
- Členenie textu s využitím podrobnej alebo stručnej **osnovy**.
- Tvorenie **konceptu** a upravovanie obsahu, členenia a jazyka textu.
- Pravopisná korektúra v rozsahu osvojených pravopisných zručností.
- Grafická úprava textu s pomocou základných možností textového editora.
- Prezentovanie vlastného textu v prostredí triedy.
- Plánovanie vhodného postupu pri tvorbe textu.
- Poznanie podobností a rozdielov medzi písanou a hovorenou produkciou.
- Uvedomovanie si výhod a limitov písanej produkcie.
- Stanovenie cieľa pri komunikovaní písaním.
- Uplatňovanie vhodných stratégií a postupov vedúcich k vytvoreniu textu podľa zadania.
- Monitorovanie priebehu tvorenia textu pri plánovaní, samotnom písaní textu a jeho editovaní.
- Hodnotenie procesu tvorenia textu a jeho výsledku, analýza a zlepšovanie vlastného textu.
- Experimentovanie s rôznymi nápadmi pri tvorení textu.

- Kladenie **otázok**, ktoré rozvíjajú vlastné nápady alebo nápady spolužiakov pri tvorení textu.

Žánre písaného textu

- Tvorenie primeraných žánrov písaného alebo obrazovo-písaného textu.
- Písanie **informačných textov** určených pre verejné prostredie.
- Tvorenie písanej alebo elektronickej **pozvánky** na školské podujatie.
- Stručné písomné zhrnutie **odborných informácií**.
- Písanie reálneho alebo vymysleného **príbehu so zápletkou** a jej riešením.
- Vytvorenie **jednoduchého opisu pracovného postupu** s využitím podporného obrazového materiálu.
- Vytvorenie **opisu** predmetu, osoby, živočícha alebo prostredia na základe priameho pozorovania.
- Písomné vyjadrenie **názoru** na bežnú alebo aktuálnu tému a jeho **zdôvodnenie**.
- Sebavyjadrenie prostredníctvom primeraných techník tvorivého písania.

Jazykové prostriedky a pravopis

- Používanie rôznych **vetných** a súvetných **štruktúr** pri rozvíjaní témy s konkrétnym komunikačným zámerom.
- Používanie vhodnej **slovnej zásoby** podľa témy a komunikačného zámeru textu.
- Uplatňovanie lexikálnych a slovotvorných vzťahov pri používaní jednotlivých slovných druhov s cieľom výstižného vyjadrenia.
- Uplatňovanie prostriedkov **nadväzovania viet v texte**.
- Používanie vhodnej slovnej zásoby a lexikálnych vzťahov podľa témy a komunikačného zámeru textu.
- Využívanie primeraných grafických prostriedkov v písanom, alebo elektronickej texte.
- Automatizácia získaných pravopisných zručností; nácvik **pravopisu prevzatých a domácich slov**.
- Uplatňovania morfematického pravopisu pri spodobovaní, **skloňovanie podstatných a prídavných mien** ako východisko uplatňovania morfematického pravopisu pri **pravopise pádových koncoviek**, morfematický pravopis ďalších **slovesných tvarov** a **slovotvorných prípon**.

- Rozlišovanie nominatívu jednotného a množného čísla pri prídavných menách a podstatných menách, určovanie **rodu** a **slovného druhu**, aplikovanie vedomostí o písaní samohlások a spoluhlások *d', l', ñ, t'*, aplikovanie vedomostí o písaní **záporovej častice na** pri slovesách.
- Uplatňovanie **pravidiel interpunkčného pravopisu**.

Tematické okruhy

- Rodina, sebahodnotenie, spravodlivosť/nespravodlivosť, bohatstvo/chudoba, bezpečnosť, láska a vzťah k domovu a rodine, škola, príroda, ohrozenie a ochrana životného prostredia, cestovanie, voľný čas a záľuby, životný štýl, tolerancia, pomoc iným, rozmanitosť a podobnosť kultúr.

Recepcia vecných textov

Výkonový štandard

Žiak vie/dokáže:

Aktívne počúvať rôzne typy vecných textov.

Samostatne čítať primerané vecné texty.

Pomocou otázok porozumieť implicitným významom z počúvaného a čítaného textu.

Roztriediť zaznamenané informácie z textu.

Integrovať informácie, myšlienky z textu a interpretovať obsah bez využitia nástrojov AI.

Prepájať získané informácie z digitálnych nástrojov vrátane AI so svojimi doterajšími znalosťami a skúsenosťami.

Identifikovať základné znaky rôznych typov textu.

Použiť osnovu na rozdelenie textu pri jeho rozprávaní alebo písaní.

Prepojiť informácie z textu so svojimi doterajšími znalosťami a skúsenosťami.

Aplikovať pri porozumení textu primerané znalosti o vetách a súvetiach.

Uplatniť pri porozumení textu primeranú slovnú zásobu.

Obsahový štandard

Porozumenie vecného textu

- Aktívne počúvanie a porozumenie, samostatné **čítanie** primeraných textov v rámci obsahov jednotlivých vzdelávacích oblastí.
- Reprodukovanie **obsahu** s porozumením textu, rozhovor o **texte**.
- Reagovanie na kladené **otázky** z textu.
- Úlohy na vyvodzovanie implicitných významov z textu.
- Tvorenie textov v rómskom jazyku podľa **žánru**.
- Využitie **osnovy** pri reprodukcii rómskeho textu alebo pri využití získaných informácií vo vlastnom rómskom texte.
- Monitorovanie a hodnotenie vlastného porozumenia žiakom na základe systematickej spätnej väzby učiteľa na výkon.
- Reflexia neporozumenia a jeho príčin: identifikovanie nejasností, kladenie otázok, hľadanie odpovedí.
- Plánovanie – vymedzenie potrebného času, voľba vhodného postupu pri práci s textom.
- Samostatné používanie jednoduchých postupov a stratégií učenia sa z rómskeho textu.
- Stručné súhrny **klúčových informácií** a poznatkov z rómskeho textu.
- Rozlišovanie textu podľa komunikačného zámeru a rozpoznávanie základných znakov rôznych typov textu.
- Tvorenie vlastných otázok k textu.

Žánre vecného textu

- Rozpoznávanie základných znakov **informačného textu**.
- Porozumenie informačným žánrom.
- Porozumenie nesúvislým informačným žánrom.
- Rozpoznávanie základných znakov **rozprávacieho** rómskeho **textu**.
- Porozumenie **príbehu** zo života Rómov **so zápletkou** a jej riešením, porozumenie zámernosti konania postáv a funkcie opisných častí v príbehu.
- Porozumenie jednoduchým opisným žánrom: **opis pracovného postupu, opis objektu**.

- Porozumenie jednoduchých **rečníckych prejavov**.
- Primerané digitálne texty s odbornou funkciou: **digitálne encyklopédie, webové stránky**, prezentácie, inštruktážne, náučné videá.

Jazykové prostriedky

- Rozoznávanie prostriedkov **nadväzovania viet** v texte.
- Úloha súvetnej stavby pri porozumení textu.
- Základné poznávanie významu a funkcie jednotlivých **slovných druhov** v texte.
- Pojem **skloňovanie a pádové otázky**.
- Rozlišovanie **tvarov podstatných mien, prídavných mien a zámen** v texte.
- Vывodzovanie významov nových alebo neznámych slov z textu.

Tematické okruhy

- Rodina, sebahodnotenie, spravodlivosť/nespravodlivosť, bohatstvo/chudoba, bezpečnosť, láska a vzťah k domovu a rodine, škola, príroda, ohrozenie a ochrana životného prostredia, cestovanie, voľný čas a záľuby, životný štýl, tolerancia, pomoc iným, rozmanitosť a podobnosť kultúr.

Recepcia umeleckých textov

Výkonový štandard

Žiak vie/dokáže:

Vyjadriť svoj zážitok z prečítaného literárneho textu na základe porozumenia a vlastných pocitov.

Identifikovať explicitné informácie v počúvanom a čítanom texte.

Rozlíšiť ďalšie žánre literatúry pre deti.

Rozpoznať základné časti literárneho textu.

Posúdiť mieru vlastného porozumenia literárneho textu.

Vyjadriť postoj na počúvaný alebo čítaný literárny text.

Aplikovať poznatky z umeleckého textu v kontexte vlastných vedomostí a skúseností.

Primerane vyjadriť svoje myšlienky podľa komunikačnej situácie.

Obsahový štandard

Čítanie literárneho textu s porozumením

- Samostatné prerozprávanie obsahu čítaného alebo počúvaného textu, reprodukovanie **deja s jednou dejovou líniou** s obrazovou alebo slovnou oporou a bez nej.
- Predvídanie z počutého alebo prečítaného textu.
- Vyvodzovanie základných implicitných významov z čítaného alebo počúvaného textu pomocou ústnych a jednoduchých písomných otázok.
- Vysvetľovanie významu neznámych slov a slovných spojení.
- Formulovanie vlastných myšlienok a záverov z prečítaného vlastnými slovami.
- Porozumenie literárnym pojmom, umeleckému zobrazeniu skutočnosti, **obrazným a symbolickým významom slov**.
- Porovnávanie **informácií**, motívov, udalostí z rôznych druhov umeleckých rómskych textov navzájom, porovnávanie rôznych typov spracovania príbehu.
- Opakované čítanie obľúbených textov, výber tém a žánrov podľa záujmov.
- Sebapoznávanie, porovnávanie vlastných čitateľských aktivít a skúseností z čítania s rovesníkmi, hľadanie zhôd a rozdielov.
- Vyjadrovanie postoja a zdieľanie vlastných pocitov, myšlienok, zážitkov z textu a z ilustrácie verbálnym aj neverbálnym spôsobom.
- Stvárnenie obsahu textu metódami tvorivej dramatiky, výtvarnými alebo hudobnými činnosťami.
- Formovanie empatie, súcitu, hodnôt a postojov na základe čítaného alebo počutého rómskeho textu.
- Samostatné budovanie čitateľského portfólia, vedenie podrobnejších záznamov o svojom čítaní a jeho pokrokoch.
- Čítanie a reflexia čítania textov rôznych žánrov, stanovovanie individuálnych čitateľských cieľov a výziev v čítaní, formovanie jednoduchých rituálov.
- Uvažovanie o zobrazení **postáv, faktov, dejov** v texte v kontexte doby a kultúry, vyjadrovanie názoru, hodnotenia.
- Hodnotenie vlastného porozumenia textu žiakom.
- Posúdenie porozumenia/neporozumenia textu, hľadanie dôvodu prípadného neporozumenia.

- Tvorenie vlastných interpretačných otázok k textu.
- Plánovanie čítania a odhadovanie času na čítanie.

Literárnoteoretické pojmy

- Pátranie po **rozprávkach, príbehoch, legendách** k histórii Rómov, skúmanie, zaznamenávanie, prezentovanie.
- Čítanie a počúvanie vekuprimeraných textov rôznych typov a žánrov: **scenár, divadelná hra, rozhlasová hra, legenda, balada, báj, poviedka, román.**

Tematické okruhy

- Rodina, sebahodnotenie, spravodlivosť/nespravodlivosť, bohatstvo/chudoba, bezpečnosť, láska a vzťah k domovu a rodine, škola, príroda, ohrozenie a ochrana životného prostredia, cestovanie, voľný čas a záľuby, životný štýl, tolerancia, pomoc iným, rozmanitosť a podobnosť kultúr.

Vzdelávacie štandardy vyučovacieho predmetu rómsky jazyk a literatúra pre 3. cyklus

Hlavným cieľom 3. cyklu je rozvíjanie sociálne a kultúrne významných gramotnostných schopností žiaka, ktoré sú dôležité v súčasnej informačnej spoločnosti. Dôraz sa kladie na postupné využívanie čoraz širšieho spektra mimoučebnicových textov a multimediálnych komunikátov so zámerom vyhľadávať, triediť a kriticky hodnotiť informácie a informačné zdroje. S tým súvisí rozvíjanie argumentačných zručností a schopnosti riešiť problémy. Zároveň je úlohou tretieho cyklu rozvíjať emočnú sebareguláciu žiaka a efektívnu spoluprácu a komunikáciu v kolektíve.

Ciele vzdelávania pre 3. cyklus

1. Prezentovať primerané hovorené a obrazovo-hovorené rómske texty s rôznymi komunikačnými zámermi.
2. Uplatňovať stratégie tvorby hovoreného a písaného textu.
3. Čítať a počúvať rôzne druhy vecného textu, s využitím získaných informácií v rôznych komunikačných oblastiach.

4. Uplatňovať stratégie vlastného porozumenia textu.
5. Získať a spracovať informácie z rôznych médií s posúdením pravdivosti a spoľahlivosti informácií.
6. Čítať a počúvať rôzne žánre umeleckého textu, nadobudnúť estetickú skúsenosť z ich recepcie.
7. Použiť pri porozumení a tvorení textu znalosti o systéme jazykových prostriedkov.
8. Rešpektovať jazykovú a kultúrnu rôznorodosť v spoločnosti.

Komunikačná interakcia

Výkonový štandard

Žiak vie/dokáže:

Vecne a aktívne rozvíjať dialóg.

Komunikovať svoje postoje, pocity a potreby s rešpektom ku komunikačnému partnerovi.

Diskutovať o aktuálnych témach v skupinovej diskusii.

Vyjadriť názor na spoločensky aktuálne témy s použitím vhodných argumentov.

Reagovať na odlišné názory rešpektujúcim spôsobom a s vecným odôvodnením.

Využívať na komunikáciu situačne vhodné komunikačné kanály.

Efektívne komunikovať pri riešení problémov v kolektíve.

Vyhodnotiť pravdivosť a dôveryhodnosť informácií v mediálnom obsahu.

Vytvoriť jednoduchý a zmysluplný digitálny obsah.

Dodržiavať pravidlá bezpečnej, vecnej, sociálne primeranej a etickej interakcie v online prostredí vrátane interakcií s AI.

Obsahový štandard

Dialogická komunikácia, komunikačné zvyklosti

- Komunikačná situácia, komunikačné činitele zásady **kooperácie** a **zdvorilosti**.
- Komunikovanie svojich postojov, pocitov a potrieb s rešpektom k sebe a ku komunikačnému partnerovi.

- **Rozhovor** o tom, čo spôsobí úmyselne nepravdivá informácia.
- Interakcia v rôznych komunikačných situáciách.
- Poznávanie a porovnávanie komunikačnej interakcie vo viacerých jazykoch.
- Viacjazyčné prostredie na Slovensku, chápanie jazykových a kultúrnych potrieb príslušníkov iných národov a národnostných menšín.
- Kooperácia v priamom alebo v sprostredkovanom **dialógu**.
- Uplatňovanie **zásad zdvorilosti** a sociokultúrnych zvyklostí.
- Pravidlá **asertívnej komunikácie**, asertívne techniky.
- Druhy **argumentov**, argumentačných techník.
- Rozlišovanie tvrdenia, argumentu a presvedčenia.
- Iniciovanie **diskusie**, diskutovanie v skupinách na aktuálnu alebo odbornú tému.
- Uplatňovanie efektívnej dialogickej komunikácie pri riešení problémov v kolektíve, regulovať svoje správanie a tak predchádzať potenciálnym konfliktom.
- Participácia v internetovej diskusii, zapojenie do diskusnej platformy.
- Identifikovanie manipulatívnej komunikácie a obranná reakcia na ňu.
- Vyjadrovanie **názorov** na aktuálnu spoločenskú tému, podporenie stanoviska rôznymi druhmi argumentov.
- Podporovanie empatického vzťahu k vlastnému telu, zdravé sebavedomie a seba prijatie.
- Rešpektovanie názoru účastníkov diskusie, vyjadrenie nesúhlasu alebo námietky sociálne primeraným spôsobom s podporou argumentov.
- Dodržiavanie pravidiel skupinovej diskusie.
- Inštitucionálny dialóg.
- Sprievodný dialóg pri vykonávaní spoločných činností.
- Vecný dialóg o aktuálnej alebo odbornej téme.
- Bežná a úradná **elektronická korešpondencia** prostredníctvom rôznych platforiem.
- Jazykové a grafické špecifiká krátkych textových správ.

Jazykové prostriedky

- Porozumenie a používanie tematickej a **odbornej slovnéj zásoby** v rámci obsahového zamerania interakčných a diskusných aktivít.
- Nadväzovanie **replík** v dialógu, používanie vhodných jazykových prostriedkov.

- Využívanie argumentačnej funkcie komunikačných prostriedkov.
- Uplatňovanie pravidiel **spisovnej výslovnosti**.
- Situačne vhodné používanie **zvukových, pohybových a mimojazykových prostriedkov**.
- Uplatňovanie osvojených **pravopisných pravidiel** v písanej a v elektronickej interakcii.

Tematické okruhy

- Rodina, sebahodnotenie, spravodlivosť/nespravodlivosť, bohatstvo/chudoba, bezpečnosť, láska a vzťah k domovu a rodine, škola, príroda, ohrozenie a ochrana životného prostredia, voľný čas a záľuby, životný štýl, odievanie a móda, tolerancia, hodnoty uznávané v komunitách, dôstojnosť, pomoc iným, rozmanitosť a podobnosť kultúr, rôznorodosť rómskych nárečí/ dialektov, cestovanie Rómov v minulosti a súčasnosti.

Hovorená produkcia

Výkonový štandard

Žiak vie/dokáže:

Vytvoriť súvislé hovorené texty s rôznym komunikačným cieľom.

Rozlíšiť rôzne žánre hovoreného alebo obrazovo-hovoreného textu.

Zhromaždiť informácie k textu z rôznych informačných zdrojov vrátane využitia AI s overovaním správnosti informácií.

Prezentovať hovorený alebo obrazovo-hovorený text s komunikačným zámerom.

Predniesť rečnícky prejav s komunikačným zámerom s použitím argumentov.

Zhodnotiť hovorený prejav iných a vyjadriť svoj názor.

Predniesť hovorený prejav s rešpektovaním pravidiel spisovnej výslovnosti.

Formulovať argumenty pri vyjadrovaní stanoviska k vlastnému alebo inému hovorenému prejavu.

Obsahový štandard

Príprava a prednes hovoreného prejavu

- Písomná príprava hovoreného a obrazovo-hovoreného textu podľa týchto fáz: výber **témy**, zhromažďovanie materiálu, selekcia a kompozícia, tvorba konceptu, úprava textu.
- Písomná príprava hovoreného a obrazovo-hovoreného textu s komunikačným zámerom sprostredkovať informácie a objasniť problém.
- Príprava vizuálnej zložky textu a jej úprava pri obrazovo-hovorenom texte.
- Príprava obsahovo a formálne súdržného hovoreného textu s rôznym komunikačným zámerom a s uplatnením jednotlivých slohových postupov v komunikácii.
- Vhodné stratégie prípravy a úpravy textu.
- Kultivovaný **prednes hovoreného prejavu**.
- Kultivovaná **prezentácia** obrazovo- hovoreného textu, funkčné prepájanie jazykovej a obrazovej zložky.
- Presentovanie vlastného textu v prostredí triedy, školy alebo na verejnosti.
- Sebareflexia prezentovaného prejavu.
- **Aktívne** a kritické **počúvanie** hovorených prejavov iných.
- Analyzovanie a hodnotenie obsahovej, kompozičnej, jazykovej, prednesovej a vizuálnej stránky prejavu podľa vopred stanovených kritérií.
- Formulovanie **argumentov** pri vyjadrovaní stanoviska k vlastnému alebo inému hovorenému prejavu.

Žánre hovoreného prejavu

- **Presvedčací rečnícky prejav**: vyjadrenie **názoru** na aktuálne témy s podporou argumentov a s cieľom presvedčiť adresáta.
- Príprava **odbornej informácie**.
- **Príležitostný rečnícky prejav**: **slávnostný príhovor**, moderovanie podujatia.

Jazykové prostriedky

- Porozumenie a používanie tematickej a odbornej **slovnej zásoby** v rámci obsahového zamerania textu.
- Využívanie argumentačnej a sugestívnej funkcie komunikačných prostriedkov.
- Uplatňovanie pravidiel **spisovnej výslovnosti**.

- Primeraná modulácia hlasu a situačne vhodné používanie pohybových a **mimojazykových prostriedkov**.

Tematické okruhy

- Rodina, sebahodnotenie, spravodlivosť/nespravodlivosť, bohatstvo/chudoba, bezpečnosť, láska a vzťah k domovu a rodine, škola, príroda, ohrozenie a ochrana životného prostredia, voľný čas a záľuby, životný štýl, odievanie a móda, tolerancia, hodnoty uznávané v komunitách, dôstojnosť, pomoc iným, rozmanitosť a podobnosť kultúr, rôznorodosť rómskych nárečí/ dialektov, cestovanie Rómov v minulosti a súčasnosti.

Písaná produkcia

Výkonový štandard

Žiak vie/dokáže:

Vytvoriť obsahovo a formálne súdržné písané texty s rôznym komunikačným zámerom.

Identifikovať druhy a žánre textov pri komunikácii písaním.

Tvoriť písané texty ako prostriedok sebvýjadrenia.

Využiť písanie ako učebnú stratégiu pri práci s textom.

Používať pri tvorbe písaného textu vhodné jazykové prostriedky a vhodnú slovnú zásobu.

Využiť pravopisné pravidlá a princípy v písanom prejave.

Kontrolovať písaný text podľa obsahu, usporiadania, jazyka a vzhľadu.

Analyzovať svoj text a proces písania, s použitím známych jazykových výrazov.

Identifikovať rozdiel medzi výsledkom ľudskej kreativity a AI generovaným obsahom.

Obsahový štandard

Proces tvorenia písaného textu

- Vyjadrenie komunikačného zámeru v produkovanom texte v závislosti od vlastného **komunikačného cieľa**.
- Individuálna voľba **témy** podľa **komunikačného zámeru** a potenciálneho adresáta.

- Voľba vhodného **slohového postupu** na komunikovanie zamýšľaného obsahu.
- Využívanie efektívnych spôsobov zhromažďovania jazykového materiálu k zvolenej téme aj s využitím relevantných zdrojov, vrátane digitálnych a AI.
- Využívanie efektívnych stratégií pri štruktúrovaní **obsahu** produkovaného textu.
- Úprava vlastného textu po obsahovej, kompozičnej, grafickej a jazykovej stránke.
- Prezentovanie vlastného textu v prostredí triedy, školy alebo na verejnosti.
- Porozumenie produkčnej úlohy a stanovenie cieľa písania.
- Uvedomenie si zmyslu písanej produkcie.
- Plánovanie efektívnych stratégií pri tvorení textu.
- Komunikovanie motivácie tvoriť písaný text na zvolenú tému, stanovenie cieľa pri komunikovaní písaním.
- Uplatnenie znalostí o žánroch **narácie, opisu, informácie, argumentácie, výkladu**.
- Monitorovanie priebehu zberu a následnej selekcie vhodného jazykového materiálu.
- Analýza a hodnotenie textu a jeho častí vzhľadom na komunikačný zámer, slohový postup a adresáta.
- Etické narábanie s AI a digitálnymi nástrojmi vrátane rešpektovania autorských práv.

Žánre písaného textu

- Tvorenie rôznych žánrov písaného, multimodálneho alebo digitálneho textu s využitím jednotlivých **slohových postupov**.
- Tvorenie a vyplňanie **administratívnych textov**.
- Tvorenie **odborných textov**.
- Vyjadrenie subjektívneho **názoru** na všeobecne známu tému v úvahovom texte.
- Písomné vyjadrenie názoru na aktuálne témy s podporou **argumentov** a s cieľom presvedčiť adresáta.
- Vytvorenie zážitkového **rozprávacieho textu so zapojením opisných častí**.
- Sebavyjadrenie prostredníctvom rôznych techník tvorivého písania.

Jazykové prostriedky a pravopis

- Použitie **jednoduchých a zložených súvetí** ako prostriedkov rozvíjania témy a vyjadrovania logických vzťahov v texte.
- Porozumenie a používanie tematickej a odbornej **slovnej zásoby** v rámci obsahového zamerania textu.

- Vyjadrovanie **syntaktických významov** vo vete a ich úloha pri tvorení textu.
- Využívanie argumentačnej a sugestívnej funkcie **komunikačných prostriedkov**.
- Využívanie **slovotvorného vzťahu** medzi slovami pri rozvíjaní témy textu.
- Použitie rôznych druhov **nadväzovacích prostriedkov**.
- Automatizácia získaných pravopisných zručností pri jednotlivých **pravopisných princípoch**.
- Upevňovanie **skloňovania podstatných a prídavných mien** ako východisko uplatňovania morfeomatického pravopisu pri **pravopise pádových koncoviek**, nacvičovanie **pravopisu pádovej koncovky** pri ďalších **ohybných slovných druhoch** a nácvik pravopisu ďalších **slovotvorných prípon**.
- Rozlišovanie nominatívu jednotného a množného čísla podstatných mien, pravopis čísloviek, písanie spoluhlások *đ, l, ñ, t* pred samohláskami *i* alebo *e* pred koncovkami ženského rodu, v pluráli pôvodných ženských podstatných mien bez koncovky, pred zdrobňovacou príponou ženského rodu *-ori, -ica*, pred príponami *-ipen/iben, -pen/ben* pri odvodených podstatných menách, v minulom čase, pred sufixom *-ar* a pri odvodzovaní slovíes.
- **Pravopis pri udomácnených slovách** prevzatých z cudzích jazykov alebo **internacionálnych odborných termínoch**.
- **Pravopis vlastných mien** pri zložitejších zemepisných názvoch, názvoch štátov, inštitúcií.
- **Interpunkčný pravopis**, písanie interpunkčných znamienok.

Tematické okruhy

- Rodina, sebahodnotenie, spravodlivosť/nespravodlivosť, bohatstvo/chudoba, bezpečnosť, láska a vzťah k domovu a rodine, škola, príroda, ohrozenie a ochrana životného prostredia, voľný čas a záľuby, životný štýl, odievanie a móda, tolerancia, hodnoty uznávané v komunitách, dôstojnosť, pomoc iným, rozmanitosť a podobnosť kultúr, rôznorodosť rómskych nárečí/ dialektov, cestovanie Rómov v minulosti a súčasnosti.

Recepcia vecných textov

Výkonový štandard

Žiak vie/dokáže:

Porozumieť rôznym typom vecných textov.

Porovnať získané informácie z textu s vlastnými skúsenosťami a argumentmi v skupinovej diskusii.

Použiť získané informácie z textov na tvorbu vlastných textov.

Počúvať a čítať texty s konkrétnym zámerom ich analýza s využitím voľne dostupných zdrojov.

Získať a spracovať informácie z rôznych informačných zdrojov a médií, vrátane digitálnych a výstupov AI.

Formulovať jednoduché a konkrétne prompty pre AI k dosiahnutiu stanoveného výsledku.

Porozumieť základným vlastnostiam textu.

Porovnávať obsahové kompozičné a jazykové odlišnosti textov, podľa rôzneho komunikačného zámeru a slohového postupu.

Identifikovať úlohu poprijazykových a mimojazykových prostriedkov pri porozumení čítaného a počúvaného textu.

Obsahový štandard

Porozumenie vecného textu

- **Aktívne počúvanie** rómskych textov aj audionahrávok.
- Učiteľom riadené a samostatné vyvodzovanie implicitných významov z textu prehlbujúce základné porozumenie textu.
- Získavanie, spracovanie a triedenie **informácií** z rôznych informačných zdrojov.
- Posúdenie pravdivosti a spoľahlivosti informácií na základe ich overovania a konfrontovania vo viacerých zdrojoch.
- Zdieľanie a prezentovanie získaných informácií v skupinovej **diskusii**, obhajovanie názoru pomocou **argumentov**, vecné reagovanie na argumenty účastníkov diskusie.
- Využitie spracovaných informácií z textu pri riešení učebných úloh a problémových situácií, pri vzdelávaní a sebavyjadrení.

- Porozumenie štruktúry textu podľa **komunikačného zámeru** a použitého **slohového postupu**.
- Vlastný výber a vyhľadávanie textov na čítanie alebo počúvanie.
- Čítanie vybraných textov z mimoučebnicových zdrojov.
- Porovnávanie rôznych rómskych textov podľa formy a obsahu, následne ich určovanie odlišnosti.
- Upevňovanie osvojených stratégií čítania a učenia sa z textu a náročnejšie formy spracovania obsahu.
- Využívanie osvojených stratégií čítania/počúvania a rozvíjanie špecifických stratégií informačného správania v digitálnom prostredí.
- Formovanie základných spôsobilostí informačnej gramotnosti – stratégií zvládania kvantity a rozlišovania kvality dostupných informácií.
- Dôraz na podporovanie hodnotiacich postojov, kritického myslenia a vlastnej autorskej tvorby pri práci s informáciami.
- Aktívne a samostatné využívanie fyzických a elektronických **knižníc**, orientácia v knižných katalógoch.
- Základné vlastnosti textu a ich uplatnenie pri porozumení textu.
- Rozvíjanie témy a logické usporiadanie **viet** a **odsekov** podľa použitého **slohového postupu**.
- Analyzovanie rôznych druhov **nadväzovacích prostriedkov** v texte.
- Rozlišovanie textov podľa komunikačného zámeru.

Žánre vecného textu

- Porozumenie **odborným textom**.
- Porozumenie **rečníckych prejavov** a rozlišovanie rečníckych žánrov.

Jazykové prostriedky

- Porozumenie **funkciám, významu a stavbe jazyka**.
- Individuálny vzťah žiaka k jazykom, porozumenie problematike **viacjazyčnosti** na území a mimo územia štátu.
- Využitie znalostí jazykových prostriedkov pri porozumení textu.
- **Jednoduché** a **zložené súvetia** ako prostriedky rozvíjania témy a vyjadrovania logických vzťahov v texte.

- Analyzovanie **slovnej zásoby** v texte z hľadiska komunikačného zámeru, **slohového postupu** a témy textu, spôsoby obohacovania slovnej zásoby rómčiny pragmaticky príznakové slová porozumenie bežným a kultúrnym **frazémam**.
- Úloha **slovotvorby** pri porozumení odborných termínov a pri porozumení textu, motivačný vzťah medzi **základovým** a **utvoreným slovom**, **slovotvorné spôsoby**, **slovotvorné prostriedky**.
- Analyzovanie významu a funkcie **slovných druhov** pri porozumení textu; základné významové skupiny **plnovýznamových slovných druhov**, **ohybné** a **neohybné slovné druhy**, **gramatické kategórie** pri ohybných slovných druhoch.

Tematické okruhy

- Rodina, sebahodnotenie, spravodlivosť/nespravodlivosť, bohatstvo/chudoba, bezpečnosť, láska a vzťah k domovu a rodine, škola, príroda, ohrozenie a ochrana životného prostredia, voľný čas a záľuby, životný štýl, odievanie a móda, tolerancia, hodnoty uznávané v komunitách, dôstojnosť, pomoc iným, rozmanitosť a podobnosť kultúr, rôznorodosť rómskych nárečí/ dialektov, cestovanie Rómov v minulosti a súčasnosti.

Recepcia umeleckých textov

Výkonový štandard

Žiak vie/dokáže:

Použiť svoje pocity a predstavivosť z rôznych druhov literatúry pri písaní vlastných textov.

Vyvodzovať informácie z textu, aby im lepšie porozumel a spojil ich so svojimi skúsenosťami.

Analyzovať estetickú funkciu jazykových prostriedkov v žánrovo rôznorodých literárnych textoch.

Analyzovať literárne texty vrátane AI generovaných literárnych textov z obsahového hľadiska a z hľadiska morálnych hodnôt.

Komunikovať o implicitných hodnotovo-morálnych odkazoch a posolstvách literárneho textu.

Zdieľať svoje pocity, hodnoty a názory na prečítané dielo.

Využiť skúsenosť z literárneho textu vo vlastnej hovorenej a písanej produkcii.

Samostatne prerozprávať obsah čítaného alebo počúvaného textu.

Budovať čitateľskú gramotnosť.

Obsahový štandard

Čítanie literárneho textu s porozumením

- Reprodukovanie **deja s viacerými dejovými líniami**, stručné prerozprávanie príbehu na základe zápletky a/alebo deja, porovnávanie textov.
- Identifikácia a prerozprávanie rómskeho literárneho textu, rozdelenie **postáv** na **hlavné a vedľajšie**.
- Prehlbovanie čitateľského záujmu rozprávaním o svojich dojmoch.
- Hodnotenie štruktúry a prvkov textu, umelecké jazykové prostriedky a ich pôsobenie na čitateľa.
- Rozlišovanie **priameho a obrazného pomenovania v texte, prenesený význam slov, umelecké jazykové prostriedky**, vysvetľovanie v kontexte vlastných skúseností.
- Diskutovanie o texte, prezentácia vlastnej **interpretácie** textu, dotváranie textu podľa vlastnej fantázie.
- Predvídanie z počutého alebo prečítaného textu.
- Rozpoznanie a pomenovanie pôsobenia textu na vlastné prežívanie, rozoznávanie príčin tohto pôsobenia, schopnosť predstaviť si ako text môže pôsobiť na iných, aké reakcie môže vyvolať.
- Vyjadrovanie a zdieľanie vlastných pocitov, postojov, myšlienok a zážitkov z literárneho, dramatického a filmového spracovania a z ilustrácií verbálnym aj neverbálnym spôsobom.
- Analyzovanie estetickej funkcie jazykových prostriedkov v žánrovo rôznorodých literárnych textoch.
- Motívy, príčiny konania **postáv**, porovnávanie názorov a pocitov postáv so svojimi emóciami, zážitkami a skúsenosťami.
- Čítanie pre potešenie a zážitok, čítanie rómskych textov podľa vlastného výberu a diskusie o prečítaných textoch.

- **Prednes textu** so snahou o estetickú intonáciu a citové prežívanie v rámci svojich schopností.
- Formovanie empatie, súcitu, hodnôt a postojov na základe čítaného alebo počúvaného textu.
- Literatúra ako súčasť kultúrneho a národného dedičstva, literatúra iných národov a národnostných menšín.
- Pravidelné vyhotovovanie tvorivých záznamov o svojom čitateľstve a pokrokoch.
- Analýza vlastného čítania a jeho potenciál: zámerné a cieľavedomé plánovanie a formovanie vlastného čítania.
- Budovanie čitateľských rituálov a trvalých čitateľských návykov.
- Budovanie schopnosti vedome pracovať s textom ako so zmysluplným zdrojom poznatkov a zážitku.
- Pomenovanie toho, čomu neporozumeli, kladenie otázok, namietanie, spájanie textu a jeho obsahu so svojimi skúsenosťami, predstavami a s nadobudnutými poznatkami.
- Uvedomenie si obsahu a významu prečítaného a možností regulačných procesov.
- Vyhodnotenie a reflexia vlastného čítania, hlbšie porozumenie textu a jeho štruktúr.
- Riešenie úloh na porozumenie textu a prepájanie tém s reálnym životom.
- Vyvodzovanie informácií z textu prehlbujúce porozumenie textu a prepájajúce textové významy s vlastnými životnými a čitateľskými skúsenosťami.
- Vlastný výber a vyhľadávanie **literárnych textov** na čítanie, alebo počúvanie.
- Komunikovanie významov a zážitku z čítania, počúvania alebo audiovizuálneho umenia.
- Plánovanie procesu recepcie umeleckého diela.

Literárnoteoretické texty

- Čítanie a počúvanie vekuprimeraných textov rôznych typov a žánrov z rómskej literatúry: **epos, báseň vo voľnom verši, ľudová/populárna pieseň, satira, próza – dobrodružná, dievčenská, detektívna, historická, komédia, muzikál.**

Tematické okruhy

- Rodina, sebahodnotenie, spravodlivosť/nespravodlivosť, bohatstvo/chudoba, bezpečnosť, láska a vzťah k domovu a rodine, škola, príroda, ohrozenie a ochrana životného prostredia, voľný čas a záľuby, životný štýl, odievanie a móda, tolerancia,

hodnoty uznávané v komunitách, dôstojnosť, pomoc iným, rozmanitosť a podobnosť kultúr, rôznorodosť rómskych nárečí/ dialektov, cestovanie Rómov v minulosti a súčasnosti.